

ΤΟ ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ

ΠΕΤΡΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Ανάβει και κορώνει ο άγγλος Διοικητής της Λευκωσίας σαν παίρνει κείνο το απομεινέρο του Ιούλη στα χέρια του το γράμμα του Μηρμύγκη από την Κυθρέα που του ζητάει άδεια συγκεντρώσεως για να μιλήσουν στο οίκημα της νεολαίας του χωριού με τη γιορτή της Αγίας Μαρίνας ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και ο Τεύκρος.

- Ακούς εκεί, θρυχάται, θράσος κι αναίδεια που σου την έχουν! Αφού διαλύσαμε τις λέσχες της νεολαίας τους, πώς τολμάν ακόμα και ζητάνε άδεια για συγκεντρώσεις και παρελάσεις;

- Μα θα μιλήσει κι ο Αρχιεπίσκοπος, τον διακόπτει η Γραμματέας του.

- Δεν πα να μιλήσει κι ο Πατριάρχης τους; Αυτοί οι δυο τους είναι ταραχοποιά στοιχεία στην Κοινότητα που πρέπει να χτυπηθούν αλύπητα. Τις προάλλες γιόμισαν τους τοίχους του χωριού με παράνομα και επαναστατικά συνθήματα. Προχτές κατέβηκαν με πίκετες μπροστά στον υποδιοικητή μας τον Άντονυ Πόπαμ, που πήγε στο χωριό τους για να δει κοινωνικά προβλήματα. Όλες οι οργανώσεις της νεολαίας έχουν διαλυθεί με κυβερνητικό διάταγμα και μόνο ετούτοι, σώνει και καλά, προσπαθούν και με τα δόντια τους ακόμα να την κρατήσουν.

- Μα θάχει διεθνή απήχηση και δυσμενή αντιχτυπο μια απογόρευση της ομιλίας του Αρχιεπισκόπου. Ποτέ ως τα τώρα δεν αρνηθήκαμε στον Αρχιεπίσκοπο το δικαίωμα να μιλά ελεύθερα στις παγκοινωνικές συγκεντρώσεις, επέμενε η Τζένη, ένα κατάξανθο όμορφο κορίτσι απ' τη Σκωτία.

- Τούτο δε θα γίνει ποτέ, φωνάζει χτυπώντας και τις δυο γροθιές του στο τραπέζι ο Άγγλος Διοικητής. Μου είναι αδύνατο. Ίτς αφόλουντλνι ιμπόζιμ! Ίτς αμπιλίθαπ!

Έτσι στα γραφεία της ΠΕΟΝ του χωριού μια έκτακτη σύσκεψη γίνεται κείνο το απόγευμα του Ιούλη του 1953 για να δουν ποιά μέτρα αντιδράσεως μπορούνε να πάρουν ύστερα από τη νέα τούτη εκδήλωση του αγγλικού αυταρχισμού. Κοινή πάντως είναι η διαπίστωση πως ο Άγγλος δυνάστης τους πετάει άφοβα το γάντι.

Μα κοινή και ομόφωνη είναι η απόφαση πως πρέπει να βρεθούν πρακτικότεροι και πιο συγ-

κεκριμένοι τρόποι εκδήλωσης και της δικιάς τους αντίδρασης.

- Θα πρέπει να εκδώσουμε ανακοίνωση και διακήρυξη μαζί από μέρους του Σωματίου, τονίζει ο Τεύκρος, για να διαπιστώσουμε ακόμα μια φορά δικοί μας και ξένοι πόσο χαμηλά ξεπέφτουν και πόσο ταπεινά συμπεριφέρονται οι αγγλικές κατοχικές αρχές, μια κι αρνιούνται και στον ίδιο τον Αρχιεπίσκοπο να μιλά και να επικοινωνεί με το λαό του ελεύθερα. Περισσότερο όμως χρειάζεται για να σχηματίσουν κι οι ξένοι διπλωμάτες στη Λευκωσία ακριβέστερη εικόνα του λεγόμενου «αγγλικού φιλελευθερισμού».

- Αυτό μπορεί να γίνει εύκολα, τονίζει ο Κώστας, όμως πρέπει να βρούμε κάτι που να ξεφύγει από τα συνηθισμένα καλοούπια. Κάτι που να εντυπωσιάσει και να συναρπάσει το λαό μας. Εξ άλλου τώρα, που μάς πάτησε ο άγγλος, είναι καιρός γι' αντίδραση.

- Τότε να στήσουμε μια σημαία ελληνική στο σταθμό του χωριού, απαντά ο Τεύκρος, χωρίς να μάς πάρει είδηση η φρουρά του. Έτσι σαν την άλλη μέρα θάχουν ξυπνήσει οι αστυνομικοί, θάχει κιόλας ο Μακάριος περάσει δίπλα απ' το σταθμό σαν θα κατευθύνεται στην εκκλησιά της Αγίας Μαρίνας για να λειτουργήσει και να κηρύξει εκεί το Θείο Λόγο.

- Σωστά, λέει ο Κώστας. Όμως θα πρέπει να γράψουμε και κάτι στο Σταθμό. Μα γι' αυτό καλύτερα ν' ανταλλάξουμε απόψεις και με το δάσκαλο.

Ο δάσκαλος, ο Λογγίνος, συμφωνεί απόλυτα τόσο με τις απόψεις που εκφράζονται όσο και με τη διαδικασία που αναπτύσσεται. Πλειοδοτεί στην εισήγηση να γραφτεί κι ένα σύνθημα, εκφραστικό της αντίδρασης του λαού στην ξενική παρουσία. Προτείνει κι όλες το σύνθημα: Ε δ ω ε λ λ η ν ι κ ό σ τ ρ α τ ι ω τ ι κ ό φ υ λ ά κ ι ο , για να προσθέσει εμφαντικά:

- Πρέπει να τους δώσουμε να καταλάβουν πως ο τόπος τούτος είναι κατάδικος μας και πως θα πρέπει κάποτε να μας αδειάσουν τη γωνιά μέχρι τότε, όμως, θα πρέπει να συμπεριφέρονται στο λαό ετούτο πιο πολιτισμένα.

Το σχέδιο της αντίδρασης είναι απλό: ομάδα θ' αγοράζε άσπρο και μπλέ ύφασμα από τη Λευκωσία. Ο Κώστας θ' αναρτούσε τη σημαία στο σταθμό κι ο Τεύκρος θ' ανάγραφε στο χτίριο το σύνθημα.

Την άλλη μέρα το ρούχο αγοράζεται από ένα κατάστημα της οδού Ερμού και την ίδια κι όλας νύχτα μια τεράστια ελληνική σημαία είναι έτοιμη. Πάνω στη σημαία ένα μεγάλο σύνθημα δεσπόζει με τη λέξη « Έ ν ω σ η ».

Ο Κώστας κοιτάζει με συγκίνηση το γαλάζιο κείνο λάβαρο· στρέφεται στον Τεύκρο:

- Για δες το, δεν πέτυχε;

- Όχι μονάχα πέτυχε, απαντά ο Τεύκρος μα από μακριά μάλιστα ούτε που θα διακρίνεται πως η σημαία είναι χειροποίητη.

Ώρα ανάρτησης της σημαίας ορίζεται το μεσονύχτι της Πέμπτης, 16ης Ιουλίου 1953.

Ο Κώστας με τον Τεύκρο καθορίζουν τον τόπο της συνάντησης και από κει προχωράνε σε γειτονικό καλαμιώνα. Κρύβονται μες από τις 11 το βράδυ ίσα με τις δώδεκα παραπέντε. Οι τελευταίες συνομιλίες που φτάνουν ως τα αυτιά τους είναι η μεγαλόφωνη και θορυβώδης συζήτηση, μέσα όμως σε μια εγκάρδια ατμόσφαιρα και απόλυτη τελικά ομογνωμία ανάμεσα στο γιατρό Ιακωβίδη και τον Παύλο από τη Θεοτόκου, ένα θερμό υποστηρικτή της δράσης της ΠΕΟΝ. Θέμα της συζήτησης είναι η ανυπαρξία αγροτικής πολιτικής από μέρος της ξένης Κυβέρνησης κι η ανάγκη εξαναγκασμού της για πολιτικό μετασχηματισμό με την παραχώρηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης στον κυπριακό λαό.

Ο Τεύκρος νοιώθει την καρδιά του να χτυπά δυνατά από συγκίνηση καθώς παίρνουνε σε λίγο το δρόμο, βγαίνοντας σιωπηλοί απ' τον πρόχειρο κρυψώνα τους και πλησιάζουνε τον γειτονικό αστυνομικό σταθμό για την εφαρμογή της απόφασης. Δρασκελάει ένα αυλάκι που βρίσκεται δίπλα στο σταθμό - κυλάει από κει το Ξυλεθρίτικο για να ποτίσει τα περβόλια της Θεοτόκου και κολλά κυριολεκτικά στα ριζά του τοίχου του σταθμού. Με τον τρόπο τούτο ούτε στόχο δίνει ούτε η σιλουέττα του θα διαγράφεται. Τα χέρια του τρέμουν αλαφρά από μια υπέρτατη κι άφραστη συγκίνηση και εθνική περηφάνεια καθώς αναγράφει τα πρώτα κεφαλαία γράμματα με μια μπλέ κιμωλία στο σταθμό του χωριού... « Έ δ ώ ε λ λ η ν ι κ ό ... » , άρχισε να γράφει το δεξιό του χέρι, καθώς με το αριστερό στερεώνει το κορμί στον τοίχο.

Στρέφεται ο Τεύκρος και κοιτά τον Κώστα. Έχει δέσει κι όλας στο σχοινί του σταθμού τη γαλανόλευκη και αρχίζει αργά, μα σταθερά να την ανυψώνει.

Ένα ρίγος διαπερνά το κορμί του Τεύκρου

στη σκέψη πως το πρωί της άλλης μέρας, των Πανελλήνων η σημαία, η γαλανόλευκη, τόσο των λευτέρων όσο και των υπόδουλων, θα σελαγίζει περήφανα στο άντρο τούτου της αποικιοκρατίας, στον ίδιο τον αστυνομικό σταθμό του χωριού. Θάδινε η επιτυχία της πράξης καινούργια εμπνοή στον αγώνα των σκλάβων ελληνοκυπρίων και θα μετάρδιε σ' ολόκληρο τον ελληνισμό το μήνυμα της ενεργού αντιστάσεως του λαού μας, που θάρχιζε έτσι να μορφοποιείται και να αισθητοποιείται. Θα διαμηνούσε, όχι μονάχα σε παγκύπρια κλίμακα, μα και σε παγκόσμια ακόμα, πως μια χούφτα ανθρώπων λευτέρων, σ' ένα νησί απόμακρο αγωνίζονται άνισα και με την ψυχή στο στόμα, μόνοι, αβοήθητοι για το υπέρτατο αγαθό της λευτεριάς. Της λευτεριάς της χιλιάκριβου, του με την παρουσία της ο άνθρωπος ξεπερνάει την παροδικότητα των άλλων όντων και την εφήμερη παρουσία των άλλων φαινομένων, με αποτέλεσμα η ζωή του να αποχτά περιεχόμενο ευρύτερο, γνωστική και λογική διάρκεια. Της λευτεριάς που μαζί της εκφράζει ο λεύτερος τα πιο βαθειά και τα πιο έντονα ακόμα συναισθήματα που δονούνε τις χορδές του ψυχικού του κόσμου· της λευτεριάς που μ' αυτήν, και μονάχα μ' αυτή, μπορεί και εκφράζει ο λεύτερος την αιωνιότητα την ίδια...

Σε λίγο η σημαία κυματίζει περήφανη. Ο Κώστας έδεσε κιόλας σε κόμπο το σχοινί κι αρχίζει ν' απομακρύνεται από το χτίριο του Σταθμού.

Στη θέα της η σκέψη κι' η συνείδηση των δυο αγωνιστών διευρύνεται κι αγκαλιάζει όλο το μαρτυρικό λαό μας. Συναισθάνονται και οι δυο πως ο λαός μας αρχίζει να αποχτά το αίσθημα της εθνικής ευθύνης, της ευθύνης που μονάχα μαζί της ο άνθρωπος κι ιδιαίτερα ο σκλάβος προσδίνει αξία ανέκφραστη στην προσωπικότητα του ολάκερη και την καθιστά, όπως πολύ στοχαστικά τονίζει κάπου ο Γκαίτε «ευδαιμονία ύψιστη των παιδιών της γης».

Στην καταξίωση της πράξης τους ο Τεύκρος αισθάνεται την απόλυτη ιστορική και εθνική ευθύνη του ανθρώπου, που - ιδιαίτερα για το σκλαβωμένο - του επιβάλλει να θεωρεί τον εαυτό του και το συνάνθρωπο του σαν φορέα ανθρωπισμού σ' όλες τις προεχτάσεις, τις μορφές τις πτυχές του, είναι τούτη η ευθύνη, τούτο το ιστορικό χρέος του, αναλογίζεται ο Τεύκρος που καθιστά ολοκληρωμένο τον άνθρωπο και που τον ξεχωρίζει από τον homo homini lupus. Είναι με τούτη τέλος την ευθύνη, διαλογίζεται, κι ιδιαίτερα με την ευθύνη του

βαρειού εθνικού χρέους οι σκλάβοι, που αποχτούν το χάρισμα της εθνικής λευτεριάς, ενώ οι λεύτεροι προχωρούν σε νέες αναβάσεις ηθικές, ουρανοφόρες...

Από τις σκέψεις αυτές του Τεύκρου, που δεν κράτησαν παρά ελάχιστα δευτερόλεπτα, τον συνεφέρνει η σταδιακή απομάκρυνση από τον Σταθμό του Κώστα, του οποίου η σιλουέτα άρχισε σταθερά μα αργά να χάνεται στο σκοτάδι του μεσάνυχτου. Το δεξί χέρι ολοκληρώνει σε λίγο την τεράστια επιγραφή: «... Σ Τ Ρ Α Τ Ι Ω Τ Ι Κ Ο Φ Υ Λ Α Κ Ι Ο » Ο Τεύκρος τελειώνει το γράψιμο, ξαναδρασκελάει το ρυάκι, και προλαβαίνει τον Κώστα, που περιμένει στο βάθος του δρόμου.

- Εύκολα δεν θα μπορέσουν να την υποστείλουν, όπως την έδεσα σε κόμπους, σιογοψιθυρίζει ο Κώστας. Για να το επιτύχουν θα πρέπει ν' ανεβούνε στη στέγη απάνω του χτιρίου και να κόψουνε τους κόμπους.

- Μια χαρά τα καταφέραμε, απαντά ο Τεύκρος. Τώρα όμως θα πρέπει να τραθήξουμε κατ' ευθείαν στα σπίτια μας, για ν' αντιτάξουμε, αν αύριο μάς συλλάβουν, το απαραίτητο άλλοθι.

Το πρωινό της άλλης μέρας η σημαία κυματίζει ακόμα περήφανα. Την πρωταντικρίζουσε απορημένοι οι εργάτες των πρώτων λεωφορείων του χωριού που ξεκινούν για τη Λευκωσία. Μια ευχάριστη έκπληξη κι ένα πλατύ χαμόγελο ζωγραφίζεται στα πρόσωπα ολονών σαν διαβάζουν την επιγραφή και ξαγναντεύουν το γαλάζιο λάβαρο.

Το αυτοκίνητο του Μακαρίου περνάει κι αυτό κάτω απ' την γαλανόλευκη, λες και χαιρετάει την παρουσία του Εθνάρχη στο χωριό. Το σελάγισμα της υπογραμμίζει στον ξένο δεσπότη πως στη βία θ' αντιταχθεί η αντιβία και στην ωμή καταπίεση η άρνηση της υποταγής. Λίγο αργότερα, σαν κατευθύνεται για να ανυψώσει την γιούνιον τζακ, ο λοχίας του σταθμού κατάπληκτος αντικρίζει τη γαλανόλευκη και σπεύδει έντρομος, μ' ένα συναίσθημα διπλής ενοχής - ενοχής που δεν επεσήμανε τους δράστες μα κι ενοχής θαύτερης για την υποστολή - να υποστείλει το γαλάζιο το λάβαρο για ν' ανυψώσει στη θέση του το λάβαρο του δεσποτισμού και της αποικιοκρατίας. Καινούργια

όμως έκπληξη περίμενε σε λίγο το λοχία σαν διαπίστωνε πως το δεύτερο παράλληλο σχοινί, το απαραίτητο σχοινί για την υποστολή, κόπηκε απ' τους «δράστες», σύρριζα στη βάση της σημαίας.

Έτσι σε λίγο με μια ανεμόσκαλα στην ταράτσα του σταθμού δυο αστυνομικοί κι ένας λοχίας αγωνίζονται να υποστείλουν τη σημαία. Ο λαός, που παρακολουθεί με ζωηρό ενδιαφέρον τούτη την αγχώδη προσπάθεια των αστυνομικών οργάνων, δεν μπορεί να συγκρατήσει ένα πλατύ χαμόγελιο που ξεπηδά αυθόρμητο απ' το πλατύ χοροστάσι της καρδιάς.

Τελικά η σημαία υποστέλλεται... Μα τα ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία προλαβαίνουν και μεταδίδουν σ' ολόκληρο τον κόσμο την πράξη τούτη των κυπρίων πατριωτών. Ο Αθηναϊκός τύπος παίρνει από το Ρέουτερ την είδηση και την προβάλλει την άλλη μέρα με τίτλους χτυπητούς!

Το αίτημα του λαού μας για λευτεριά, που ξεκινάει αρχικά σαν όνειρο, γίνεται αργότερα ελπίδα, μεταλλάζεται στερνότερα σε πόθο, καθίσταται σε λίγο βίωμα άχραντο παγκύπριο, ενώ τον Ιούλη του 1953 μετατρέπεται σε αίτημα, απαίτηση, διεκδίκηση για να μετασχηματιστεί σε επαναστατική θύελλα που θα συμπαρασύρει σε λίγο την πρώτη καστρόπορτα της σκλαβιάς, πανέτοιμο σε λίγο για την τελική εξόρμηση για την καταξίωση του πανιέρου στόχου...

1. Να μερικοί χαρακτηριστικοί τίτλοι: «Ελληνικήν σημαίαν ύψωσαν εις αστυνομικόν σταθμόν χωριού της Κύπρου ἼΕλληνες πατριώται» («Ακρόπολις», Κυριακή 19.7.53), «Οι Κύπριοι ύψωσαν Ελληνικήν σημαίαν επί ενός αγγλικού αστυνομικού σταθμού» («Εθνικός Κήρυξ», 19.7.53), «Η παθητική αντίσταση των Κυπρίων» («Καθημερινή» 19.7.53), «Ελληνική σημαία εις αστυνομικόν κτίριον» (το «Βήμα» 19.7.53). Κι οι δικές μας εφημερίδες, η «Ελευθερία» και το «Έθνος», πρόσβαλλαν την είδηση την ίδια ακριβώς μέρα (19.7.53) στην πρώτη τους σελίδα.